

№ 2(48), С. 168–175. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2023-48/168-175>

6. Liu, C., Scott, K., Lim, R., Taylor, S., Calvo, R. (2016). EQClinic: A platform for learning communication skills in s in clinical consultations. Med. Educ. Online, 21, 31–49. doi: 10.3402/meo.v21.31801.

7. Про застосування англійської мови в Україні: Закон України № 3760-IX від 04.06.2024. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text> (дата звернення: 24.12.2024)

Решетченко

Дар'я

Олександрівна,

здобувачка вищої освіти
навчально-наукового експертно-
криміналістичного інституту
Національної академії внутрішніх
справ

Шутенко Світлана Василівна,

завідувач кафедри мовної
підготовки Національної академії
внутрішніх справ

МОВА ЯК ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА

Професійна діяльність психолога включає в себе багато, на перший погляд, абсолютно не сумісних між собою компонентів: конструктивних, організаторських, орієнтаційних, комунікативних, інформаційних, розвивальних, мобілізаційних та дослідницьких. Усі вони утворюють єдину структуру, з якої найважливішим компонентом можна визначити саме комунікацію. Адже саме вона є ключовим елементом зв'язку між психологом та

пацієнтом. Найголовнішим засобом комунікації є мова, завдяки якій і реалізується професійна діяльність психолога.

Мова є однією з найважливіших людських характеристик, є важливою складовою психології людини, оскільки впливає на поведінку, сприйняття і розвиток індивіда. Вона є суспільним явищем, за допомогою якого люди здатні порозумітися, обмінятися думками, набутти знання, організувати спільну діяльність.

Мова є системою знаків, що служить засобом людського спілкування, розумової діяльності, способом вираження самосвідомості особистості. Вона поділяється на такі види:

Дактильна мова – це мова, що відтворює слова за допомогою дактильних букв — певних конфігурацій пальців та їхніх рухів. Використовується як допоміжний мовний засіб при навчанні осіб із порушенням слуху словесному мовленню, а також у міжособистісній комунікації таких осіб, а також у спілкуванні тих, що чують, із особами із порушенням слуху. [2, с.255]

Жестова мова – спосіб міжособистісного спілкування осіб із порушенням слуху за допомогою системи жестів, що відрізняється своєрідними лексичними і граматичними закономірностями. Закономірності мови жестів обумовлені своєрідністю її основної семантичної одиниці — жесту, а також його функціональним призначенням (використанням у сфері невимушеного спілкування). [2, с.255]

Мова виконує три основні функції:

Емоційно-виразу, що сприяє більш детальній та глибокій передачі ставлення особи до інформації, яку вона повідомляє. [3, с.48]

Функцію впливу, що полягає в здатності спонукання інших людей до дій. Ця функція проявляється в наказі, проханні та вимозі, що включає зобов'язання або спонукання співрозмовника зробити певний вчинок, певну дію на прохання іншої особи. [3, с.48]

Функцію повідомлення, що є найголовнішою функцією мови, оскільки виконує її основне призначення – передачу

інформації. Ця функція найбільш повно реалізується в таких формах, як: пояснення, виклад та роз'яснення. [3, с.48-49]

Мовлення – це здатність використовувати мову для спілкування, обміну думками та інформацією у спілкуванні з іншими людьми. Мовлення вивчається не тільки психологією, але і психолінгвістикою, фізіологією, лінгвістикою, семіотикою й іншими науками.

Мовлення можна поділити на такі види:

Внутрішнє мовлення – це різні види використання мовлення (мовних значень) поза процесом реальної комунікації. Це досить складне явище, у якому думка і мова пов'язуються в нерозривний комплекс, що діє як мовний механізм мислення. Завдяки ньому словесно виражаються процеси сприйняття світу, дій і переживань особистості, формуються її установки і ставлення до світу, розвивається здатність до саморегулювання поведінки. [2, с. 256-257]

Егоцентричне мовлення – це мовлення, звернене до самого себе, що регулює і контролює практичну діяльність дитини. Воно являє собою одну з форм дитячого мовлення (Ж. Піаже) спостерігається у віці 3-5 років, а до кінця дошкільного віку (6-7 років) зникає повністю. Проявляється в тому, що діти говорять уголос ні до кого не звертаючись, зокрема задаючи питання, не одержуючи на них відповіді, і ні краплі не турбуючись про це. З повною впевненістю можна сказати, що егоцентричне мовлення – це перехідний етап від зовнішнього до внутрішнього мовлення. [2, с. 257]

Писемне мовлення – це вербальне (словесне) спілкування за допомогою письмових текстів. Буває відстроченим (лист), а також безпосереднім (обмін записками). [2, с. 257-258]

Усне мовлення – це вербальне (словесне) спілкування за допомогою мовних засобів, які сприймаються на слух. Характеризується тим, що окремі компоненти мовного повідомлення породжуються і сприймаються послідовно. [2, с. 258]

Діалогічне мовлення – це мовлення між двома або кількома співрозмовниками. [3, с.49]

Монологічне мовлення – це мовлення, коли одна особа говорить (розповідає), а інша (інші) слухають (сприймають) дану промову. [3, с.49]

Мовленнєва діяльність людини тісно пов'язана з усіма сферами людської свідомості. Історично відомо, що саме мовлення відіграє ключову роль у психічному розвитку особистості, під його впливом розвивається людська свідомість.

Роль української мови як засобу комунікації в професійній діяльності психолога є надзвичайно важливою, оскільки впливає на якість взаємодії між психологом і клієнтом, а також на ефективність терапевтичного процесу. Використання рідної мови сприяє створенню комфортної атмосфери для клієнтів, що є основою для відкритого і довірливого спілкування. Коли клієнти можуть висловлювати свої думки та почуття українською мовою, це знижує бар'єри спілкування і дозволяє їм краще зрозуміти свої переживання.

Українська мова є важливим інструментом для професійного розвитку психологів. Написання наукових статей, участь у конференціях та семінарах українською мовою дозволяє психологам ділитися своїми знаннями та досвідом з колегами. Це не лише сприяє розвитку професійної спільноти, але й допомагає підвищити обізнаність суспільства про психологічні проблеми та методи їх вирішення.

У контексті сучасних соціально-політичних змін в Україні, підтримка рідної мови стає символом національної єдності та культурної свідомості. Психологи, які активно використовують українську мову у своїй роботі, не лише

сприяють розвитку професії, але й беруть участь у формуванні позитивного іміджу психології як науки в Україні.

Не менш важливим є і той факт, що знання української мови сприяє розвитку емоційної інтелігентності психолога. Здатність слухати та розуміти клієнта на його рідній мові дозволяє краще відчувати його емоційний стан і реагувати на нього адекватно. Це підвищує рівень емпатії і допомагає встановити глибший зв'язок між психологом і клієнтом.

Отже, українська мова виконує багатогранну роль у професійній діяльності психолога. Вона не лише забезпечує ефективну комунікацію, але й сприяє культурному розумінню, професійному розвитку та формуванню ідентичності. Використання рідної мови в психології є важливим аспектом, який впливає на якість терапії та загальний добробут клієнтів. Таким чином, підтримка та розвиток української мови в цій сфері є необхідними для забезпечення високих стандартів психологічної допомоги в Україні.

Список використаних джерел:

1. Калмикова Л.О., Калмиков Г.В., Лапшина І.М., Харченко Н.В. : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Переяслав: Хмельницький педагогічний інститут, в-во “Фенікс”, 2008.
2. Шагар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007.
3. Прищак М.Д., Мацко Л.А.: Психологія частина 1: навчальний посібник для студентів заочної форми навчання. Вінниця: ВНТУ, 2013. – 98 с.